

Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό
Τόμος 16 (2), 78 – 83
Δημοσιεύτηκε: Ιούλιος 2018

Inquiries in Sport & Physical Education
Volume 16 (2), 78 – 83
Released: July 2018

www.pe.uth.gr/emag

ISSN 1790-3041

Απόψεις Μαθητών Ε' και ΣΤ' Δημοτικού για τη Συνεργασία στο Μάθημα της Φυσικής Αγωγής μετά από Επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών τους

Ασπασία Παπαμίχου, Βασιλική Δέρρη, & Νικόλαος Βερναδάκης

Τμήμα Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού, Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Περίληψη

Στις εποικοδομητικές στρατηγικές μάθησης στη Φυσική Αγωγή (ΦΑ) ανήκει και η συνεργασία των μαθητών, η οποία μπορεί να καταστήσει το μάθημα της ΦΑ μέσο κοινωνικής συνύπαρξης και προώθησης της ισότητας. Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να καταγραφούν πιθανές διαφορές στις απόψεις των μαθητών Ε' και ΣΤ' δημοτικού, ως προς το βαθμό συνεργασίας, μετά από επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής (ΕΦΑ). Η επιμόρφωση των ΕΦΑ ήταν εξ αποστάσεως και διήρκησε οχτώ εβδομάδες. Στην έρευνα έλαβαν μέρος 301 μαθητές Ε' και ΣΤ' δημοτικού από όλη την Ελλάδα, οι οποίοι χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, πειραματική και ελέγχου. Η ομάδα ελέγχου αποτελούνταν από 141 μαθητές και η πειραματική ομάδα από 160 μαθητές. Στην πειραματική ομάδα εντάχθηκαν οι μαθητές των οποίων οι ΕΦΑ παρακολούθησαν εθελοντικά την εξ αποστάσεως επιμόρφωση. Για την αξιολόγηση των αντιλήψεων των μαθητών προσαρμόστηκε το ερωτηματολόγιο Constructivist Teaching Practices Inventory in Elementary Physical Education (CTPI-EPE) των Chen, Burry-Stock και Rovegno (2000). Για την επεξεργασία των δεδομένων εφαρμόστηκε ανάλυση διακύμανσης με επαναλαμβανόμενο παράγοντα τη μέτρηση (αρχική και τελική). Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά στις απόψεις των μαθητών της πειραματικής ομάδας, ως προς τη διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας, μετά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών τους, μεγαλύτερη από ότι στην ομάδα ελέγχου. Συμπερασματικά, φαίνεται ότι το πρόγραμμα επιμόρφωσης των ΕΦΑ βοήθησε τους μαθητές να συνεργαστούν πιο αποτελεσματικά.

Λέξεις κλειδιά: *συνεργασία, εποικοδομητική μάθηση, φυσική αγωγή, επιμόρφωση εκπαιδευτικών*

Research

Perceptions of 5th and 6th Grade Elementary Students Upon Cooperation in the Physical Education Lesson After their Educators' Training

Aspasia Papamichou, Vassiliki Derri, & Nikolaos Vernadakis

Department of Physical Education & Sport Science, Democritus University of Thrace

Abstract

The constructive learning strategies in Physical Education (PE) include the cooperation of students, which can make the lesson of PE a means of social coexistence and equality promotion. The aim of the present study was to identify possible differences in the perceptions of fifth and sixth grade elementary students in terms of their cooperation in the physical education lesson, after their teachers' training. Distance training lasted eight weeks. Three hundred one 5th and 6th grade elementary students from all over Greece participated in the study. They were divided into two groups; an experimental (n=160) and a control group (n=141). The experimental group included students whose teachers' voluntarily attended the distance training program. For the assessment of pupils' perceptions, the Constructivist Teaching Practices Inventory in Elementary Physical Education (CTPI-EPE) (Chen, Burry-Stock, & Rovegno, 2000) was adapted. Analysis of variance with repeated measurements was applied. The results showed a statistically significant difference in the perceptions of the pupils in the experimental group regarding the facilitation of their cooperation, after their teachers' training, higher than that in the control group. In conclusion, it appears that the Physical Educator Teachers (PETs) training program enhanced student cooperation in the physical education lesson.

Keywords: *collaboration, constructive learning, physical education, teacher training*

Εισαγωγή

Σύμφωνα με την παραδοσιακή, δασκαλοκεντρική εκπαιδευτική διαδικασία οι εκπαιδευτικοί διδάσκουν βασισμένοι στην παρατήρηση των δικών τους δασκάλων (Lortie, 1975). Σε αντιδιαστολή, η εποικοδομητική μάθηση (constructive learning) ή αλλιώς κονστρουκτιβισμός, αποτελεί μια προσέγγιση κατά την οποία ο μαθητής κατασκευάζει την δική του γνώση, βάσει προηγούμενων εμπειριών και γνώσεων (Davis & Sumara, 1997). Ο εποικοδομητισμός εξηγείται είτε από την πλευρά της γνωστικής/ψυχολογικής/αναπτυξιακής προσέγγισης (εκφραστής της ο Piaget), σύμφωνα με την οποία ο μαθητής επενδύει πάνω στην προηγούμενη γνώση που έχει κατακτήσει, δημιουργώντας μια «δημιουργική αναστάτωση» η οποία αλλάζει με την αποδοχή της καινούργιας μάθησης. Οι μαθητές ηλικίας 5-12 ετών βρίσκονται στο επίκεντρο της αναπτυξιακής/γνωστικής προσέγγισης της μάθησης (Carey, Zaitchik & Bascandziew, 2015). Τη μαθησιακή διαδικασία προσεγγίζει και ο λεγόμενος κοινωνικο/πολιτιστικός εποικοδομητισμός (social cultural constructivism), με εκφραστή της τον Vygotsky, σύμφωνα με τον οποίο η μάθηση συντελείται μέσω της αμοιβαίας επίδρασης του κοινωνικού περιβάλλοντος και της προσωπικής οικοδόμησης της γνώσης.

Το τρίπτυχο ασφάλεια-αποδοχή-συνεργασία οφείλει να εδρεύει στο πλαίσιο της συμπεριληπτικής κουλτούρας κάθε μαθήματος αλλά και κάθε σχολείου (Γεροσίμου, 2013) και να αντανάκλα στο σεβασμό της αξίας κάθε παιδιού και την ολιστική ανάπτυξή του (Booth & Ainscow, 2011). Οι Azzarito και Ennis (2003) υποστήριξαν ότι κατάλληλα στοχευόμενες στρατηγικές διδασκαλίας στη Φυσική Αγωγή (ΦΑ) δημιουργούν ένα μαθησιακό περιβάλλον στο οποίο οι μαθητές συνεργάζονται, κατασκευάζουν ενεργά γνώσεις και έννοιες, ανταλλάσσουν πληροφορίες, αναλαμβάνουν ηγετικούς ρόλους, ευθύνες, παίρνουν αποφάσεις, επικοινωνώντας και ερχόμενοι πιο κοντά με τους συνομήλικους τους. Η προσέγγιση του μαθήματος της ΦΑ από την πλευρά του κοινωνικού εποικοδομητισμού αποτελεί μια παιδαγωγικά ολοκληρωμένη προσέγγιση (Kirk & Macdonald, 1998), με μαθητοκεντρικό προσανατολισμό ακόμη και στα ατομικά αθλήματα (Light & Wallian, 2008).

Συγκεκριμένα, η ΦΑ στοχεύει αφενός στην κινητική ανάπτυξη, έχοντας την κίνηση ως αυτοσκοπό, και αφετέρου στη γνωστική, συναισθηματική και κοινωνικο-ηθική ανάπτυξη του παιδιού, έχοντας την κίνηση ως μέσο επίτευξης των αντίστοιχων στόχων και επιδιώξεων (Πρόγραμμα Καλλιπάτειρα, 2007). Επομένως, ανάμεσα στους βασικούς σκοπούς της ΦΑ σημαντική θέση κατέχει ο κοινωνικός σκοπός με προσανατολισμό στη συνεργασία όλων των μαθητών (Δέρρη, 2007; Υπουργείο Εκπαίδευσης, Δια βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, 2011). Σύμφωνα με απόψεις των Εκπαιδευτικών Φυσικής Αγωγής (ΕΦΑ), σημαντικό χαρακτηριστικό της διδασκαλίας της ΦΑ αποτελεί, μεταξύ άλλων, το θετικό μαθησιακό περιβάλλον, αλλά και οι δεξιότητες επικοινωνίας, με απώτερο σκοπό την μάθηση όλων των μαθητών (Κυργυρίδης, Δέρρη, & Κιουμουρτζόγλου, 2006; Kyrgiridis, Derri, Emmanouilidou, Chlaroutaki, & Κιουμουρτζόγλου, 2014). Απουσιάζουν όμως έρευνες που να αναδεικνύουν τις απόψεις των ίδιων των μαθητών για το κλίμα συνεργασίας στο μάθημα της ΦΑ. Παράλληλα, έρευνες αναφορικά με τις γνώσεις και τις δεξιότητες των εκπαιδευτικών στην ενσωμάτωση εποικοδομητικών στρατηγικών διδασκαλίας έχουν δείξει ότι δημιουργείται ένα περιβάλλον μάθησης όπου υπάρχει ενεργή εμπλοκή των μαθητών σε όλα τα στάδια της μάθησης (Azzarito & Ennis, 2003).

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν να καταγραφούν πιθανές διαφορές στις απόψεις των μαθητών Ε' και ΣΤ' δημοτικού, ως προς το βαθμό της συνεργασίας τους, μετά από επιμόρφωση των ΕΦΑ. Η υπόθεση ήταν ότι η εξ αποστάσεως επιμόρφωση θα βοηθούσε τους ΕΦΑ ώστε να παροτρύνουν τους μαθητές τους να συνεργάζονται εποικοδομητικά στο μάθημα της ΦΑ και αυτό θα αντανάκλασε στις απόψεις των μαθητών.

Μεθοδολογία

Δείγμα

Στην έρευνα έλαβαν μέρος 301 μαθητές Ε' και ΣΤ' δημοτικού από όλη την Ελλάδα, οι οποίοι χωρίστηκαν σε δύο ομάδες, πειραματική και ελέγχου. Η ομάδα ελέγχου αποτελούνταν από 141 μαθητές και η πειραματική ομάδα από 160 μαθητές. Στην πειραματική ομάδα εντάχθηκαν οι μαθητές των οποίων οι ΕΦΑ παρακολούθησαν εθελοντικά την εξ αποστάσεως επιμόρφωση.

Όργανα μέτρησης

Για τις ανάγκες της έρευνας προσαρμόστηκε το ερωτηματολόγιο Constructivist Teaching Practices Inventory in Elementary Physical Education (CTPI-EPE) των Chen, Burry-Stock και Rovegno (2000) το οποίο προηγουμένως μεταφράστηκε και προσαρμόστηκε για μαθητές αυτής της ηλικίας. Επιλέχθηκε ο παράγοντας «Διευκόλυνση

της Κοινωνικής Συνεργασίας» με έξι ερωτήσεις (π.χ. «Στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής συλλογίζομαι πόσο καλά συνεργάζομαι με τους συμμαθητές μου και εξετάζω τον ρόλο μου στα προβλήματα που προκύπτουν»). Οι απαντήσεις δίδονταν σε 5βάθμια κλίμακα Likert.

Χαρακτηριστικά παρέμβασης

Η εξ αποστάσεως επιμόρφωση των ΕΦΑ διήρκησε οκτώ εβδομάδες και πραγματοποιήθηκε ασύγχρονα μέσα από την πλατφόρμα e-class του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης. Οι εκπαιδευτικοί παρακολούθησαν πέντε εξ αποστάσεως και στις επόμενες τρεις, στο πλαίσιο της επιμόρφωσής τους, δημιούργησαν τρία ωριαία πλάνα διδασκαλίας τα οποία και εφάρμοσαν. Το περιεχόμενο των διαλέξεων αφορούσε τα χαρακτηριστικά του αποτελεσματικού εκπαιδευτικού και της αποτελεσματικής διδασκαλίας, με προσανατολισμό στην ενεργητική συμμετοχή των μαθητών και στην κοινωνική αλληλεπίδρασή τους, στη σύγχρονη ΦΑ. Ειδικότερα, οι εκπαιδευτικοί επιμορφώθηκαν με σκοπό τη διευκόλυνση των μαθητών ως προς την έκφραση και το διαμοιρασμό των απόψεών τους αλλά και την αποδοχή των ιδεών και των λαθών των άλλων, για την εκτέλεση των κινητικών δραστηριοτήτων, αλλά και ως προς την εξέταση του ρόλου τους στα προβλήματα που προκύπτουν κατά τη διάρκεια του μαθήματος. Οι εκπαιδευτικοί, μέσω των εργαλείων της Πλατφόρμας «Μηνύματα» και «Συζήτηση», αλληλεπιδρούσαν μεταξύ τους και με την επιμορφώτρια, λάμβαναν ανατροφοδότηση για τα πλάνα μαθημάτων που δημιουργούσαν και εφάρμοζαν, αναφορικά με τις εποικοδομητικές πρακτικές, καθώς και για τις απαντήσεις που έδιναν στις ερωτήσεις κατανόησης στο τέλος κάθε διάλεξης. Ακολούθησε η τελική αξιολόγηση των μαθητών.

Διαδικασία μέτρησης

Οι μαθητές συμπλήρωσαν προσαρμοσμένο ερωτηματολόγιο πριν και μετά την επιμόρφωση των ΕΦΑ.

Στατιστική ανάλυση

Εφαρμόστηκε ανάλυση διακύμανσης με επαναλαμβανόμενο παράγοντα την μέτρηση (αρχική και τελική) για διαπιστωθεί η πιθανή επίδραση του προγράμματος στις αντιλήψεις των μαθητών καθώς και επιμέρους τεστ σύγκρισης (Bonferroni) των αντιλήψεων εντός της κάθε ομάδας και μεταξύ των ομάδων.

Αποτελέσματα

Στον Πίνακα 1 φαίνονται οι μέσοι όροι και οι τυπικές αποκλίσεις στις απαντήσεις των δύο ομάδων στις δύο μετρήσεις. Από τα αποτελέσματα διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική αλληλεπίδραση των παραγόντων ομάδας και μέτρησης στη διευκόλυνση της συνεργασίας των μαθητών στο μάθημα της ΦΑ, $F(1, 299) = 82.11, p < .001$. Από το τεστ σύγκρισης Bonferroni διαπιστώθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ αρχικής και τελικής μέτρησης στην πειραματική ομάδα ($MD = 4.3, p < .001, \eta^2 = .45$), αλλά και στην ομάδα ελέγχου, παρότι μικρότερη ($MD = 0.7, p < .05, \eta^2 = .019$). Επίσης, το τεστ σύγκρισης μεταξύ των ομάδων έδειξε ότι ενώ στην αρχική μέτρηση δεν υπήρχαν στατιστικά σημαντικές διαφορές, στην τελική μέτρηση η πειραματική ομάδα υπερείχε σημαντικά της ομάδας ελέγχου ($MD = 3.15, p < .001, \eta^2 = .20$).

Πίνακας 1. Μέσοι όροι και τυπικές αποκλίσεις των δύο ομάδων στις δύο μετρήσεις.

Παράγοντας	Ομάδα	Αρχική μέτρηση		Τελική μέτρηση	
		M.O.	T.A.	M.O.	T.A.
Διευκόλυνση της	Ελέγχου	17.02	3.75	17.72	3.84
Κοινωνικής Συνεργασίας	Πειραματική	16.57	4.55	20.88	2.39

Συζήτηση - Συμπεράσματα

Η παρούσα έρευνα εξέτασε την επίδραση ενός εξ αποστάσεως προγράμματος επιμόρφωσης ΕΦΑ στις απόψεις των μαθητών τους σχετικά με τη συνεργασία τους στο μάθημα της ΦΑ. Από τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας φάνηκε ότι η στοχευόμενη επιμόρφωση των ΕΦΑ βοήθησε τους εκπαιδευτικούς να υιοθετήσουν εποικοδομητικές στρατηγικές διδασκαλίας ώστε οι μαθητές να συνεργαστούν αποτελεσματικότερα μεταξύ τους. Αυτό προκύπτει από τις βελτιωμένες αντιλήψεις των μαθητών της πειραματικής ομάδας στον παράγοντα «Διευκόλυνση της Κοινωνικής Συνεργασίας», μετά την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, αλλά και από τη διαφορά τους με τους μαθητές της ομάδας ελέγχου στην τελική μέτρηση. Τα συγκεκριμένα αποτελέσματα συμφωνούν με αντί-

στοιχα άλλων ερευνών, όπου μαθητές προσάρμοσαν συμπεριφορές επιδειξης σεβασμού, υπεύθυνης συμπεριφοράς και συνεργασίας με την καθοδήγηση των εκπαιδευτικών τους (Hastie, Martin, & Buchanan, 2006). Φαίνεται ότι στοχευόμενες δράσεις καλλιέργειας σεβασμού και υπευθυνότητας μπορούν να οδηγήσουν σε ανάπτυξη ακόμη πιο θετικών στάσεων και συμπεριφορών (Παπαμίχου & Δέρρη, 2017). Ωστόσο, και οι μαθητές της ομάδας ελέγχου βελτίωσαν σημαντικά τις αντιλήψεις τους σχετικά με τη διευκόλυνση της συνεργασίας στο μάθημα της ΦΑ, αλλά σε μικρότερο βαθμό από τους μαθητές της πειραματικής ομάδας. Από αυτό το εύρημα διαφαίνεται ότι στο μάθημα της ΦΑ διευκολύνεται η συνεργασία μεταξύ των μαθητών της Ε' και Στ' δημοτικού, πιθανά λόγω της φύσης των αθλημάτων στα οποία συμμετέχουν.

Σε αυτό το σημείο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί της πειραματικής ομάδας, στο πλαίσιο της επιμόρφωσής τους, υλοποίησαν μόνο τρία μαθήματα με σκοπό τη βελτίωση της συνεργασίας των μαθητών. Οπότε αναμένεται να συμβάλλουν ακόμη περισσότερο στη διευκόλυνση της συνεργασίας των μαθητών, εάν εξακολουθήσουν να εφαρμόζουν στην πράξη τις γνώσεις και τις δεξιότητες που απέκτησαν.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας ενισχύουν τη θεωρία του κοινωνικοπολιτιστικού κονστρουκτιβισμού, όπου σύμφωνα με τον Vygotsky, υπογραμμίζεται ιδιαίτερα η αμοιβαία αλληλεπίδραση με τα κοινωνικά περιβάλλοντα (Harris & Graham, 1994; Prawat, 1992). Στις εποικοδομητικές τάξεις οι μαθητές ενθαρρύνονται να μοιράζονται τις ιδέες τους, ενώ αντίθετα στις παραδοσιακές τάξεις η διδασκαλία βασίζεται κυρίως στο εγχειρίδιο διδασκαλίας (Brooks & Brooks, 1999). Ο κονστρουκτιβισμός βοηθά επίσης τους μαθητές να ανακαλύψουν τη γνώση μέσω της αλληλεπίδρασης με συνομηλικούς τους (Jonassen, 1999).

Συμπερασματικά, στοχευόμενα εξ αποστάσεως προγράμματα επιμόρφωσης μπορούν πραγματικά να βοηθήσουν τους ΕΦΑ να εντάξουν στοχευμένα, στην καθημερινή διδασκαλία τους, εποικοδομητικές στρατηγικές διδασκαλίας με στόχο την υπηρεσία του κοινωνικού σκοπού της Φ.Α. Με αυτό τον τρόπο, βοηθούν τους μαθητές να αλληλεπιδρούν αποτελεσματικότερα, να βελτιώνουν την κοινωνική τους συνεργασία και να επιτυγχάνουν τους εκπαιδευτικούς, αλλά και τους προσωπικούς στόχους στο μάθημα της ΦΑ. Μελλοντικές έρευνες θα μπορούσαν να εξετάσουν τη διευκόλυνση της συνεργασίας των μαθητών, υλοποιώντας μεγαλύτερης διάρκειας επιμορφωτικά προγράμματα για τους εκπαιδευτικούς και αξιολογώντας τη διατήρηση των αποτελεσμάτων τους για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα.

Σημασία για τη Φυσική Αγωγή

Η συνεργασία των μαθητών στο μάθημα της ΦΑ αποτελεί έναν από τους βασικούς σκοπούς του μαθήματος. Η ενίσχυση της συνεργασίας των μαθητών από τους εκπαιδευτικούς μπορεί να επιτευχθεί με την επιμόρφωσή τους σε νέες διδακτικές προσεγγίσεις, όπως οι εποικοδομητικές στρατηγικές διδασκαλίας.

Σημασία για την Ποιότητα Ζωής

Η κοινωνική συνεργασία των μαθητών αποτελεί έναν από τους βασικούς σκοπούς της εκπαίδευσης. Η καλλιέργεια της αποδοχής των άλλων μέσα από ένα κατάλληλο περιβάλλον συνεργασίας μπορεί να βοηθήσει τους μαθητές να αναπτύξουν κοινωνικές δεξιότητες που θα τις χρησιμοποιήσουν σε όλη την υπόλοιπη ζωή τους.

Βιβλιογραφία

- Azzarito, L. & Ennis, C. D. (2003). A sense of connection: Toward social constructivist physical education. *Sport, Education, and Society*, 8, 179-197.
- Booth, T. & Ainscow, M. (2011). *Index for inclusion: developing learning and participation in schools*. Centre for Studies on Inclusive Education, Bristol.
- Brooks, M. G. & Brooks, J. G. (1999). The courage to be constructivist. *Educational Leadership*, 57, 38-43.
- Carey, S., Zaitchik, D., & Bascandziew, I. (2015). Theories of development: In dialogue with Jean Piaget. *Developmental Review*, 38, 36-54.
- Chen, W., Burry-Stock J. A., & Rovegno, I. (2000). Self-Evaluation of Expertise in Teaching Elementary Physical Education from Constructivist Perspectives. *Journal of Personnel Evaluation in Education*, 14, 25-45.

Παπαμίχου κ.ά. / Αναζητήσεις στη Φ.Α. & τον Αθλητισμό, 16 (2018), 78 – 83

- Davis, B., Sumara, D. J. (1997). Cognition, complexity, and teacher education. *Harvard Educational Review*, 67, 105-125.
- Harris, K. R., & Graham, S. (1994). Constructivism: Principles, paradigms, and integration. *Journal of Special Education*, 28, 275-289.
- Hastie, P. A., Martin, E., & Buchanan, A. M. (2006). Stepping out of the norm: an examination of praxis for a culturally-relevant pedagogy for African-American children. *Journal of Curriculum Studies*, 38, 293-306.
- Jonassen, D. H. (1997). Instructional design model for well-structured and ill-structured problem-solving learning outcomes. *Educational Technology: Research and Development*, 45, 65-94.
- Kirk, D. & Macdonald, D. (1998). Situated Learning in Physical Education. *Journal of Teaching in Physical Education*, 17, 376-387.
- Kygiridis, P., Derri, V., Emmanouilidou, K., Chlapoutaki, E., & Kioumourtzoglou, E. (2014). Development of a Questionnaire for Self-Evaluation of Teacher Effectiveness in Physical Education. *Measurement in Physical Education and Exercise Science*, 18, 73-90.
- Light, R., & Wallian, N. A. (2008). Constructivist-Informed Approach to Teaching Swimming. *Quest*, 60, 387-405.
- Lortie, D. C. (1975). *School teacher: A sociological study*. Chicago: University of Chicago Press.
- Prawat, R. S. (1992). Teachers' beliefs about teaching and learning: A constructivist perspective. *American Journal of Education*, 100, 354-395.
- Γεροσίμου, Ε. (2013). Διαπολιτισμική εκπαίδευση και συμπερίληψη: Πρόσκληση και πρόκληση για την εκπαίδευση. Στο: Αγγελίδης, Π. & Χατζησωτηρίου, Χ. (επιμ.) *Διαπολιτισμικός διάλογος στην εκπαίδευση: Θεωρητικές προσεγγίσεις, πολιτικές πεποιθήσεις και παιδαγωγικές πρακτικές*. Αθήνα: Διάδραση. (σελ. 351-376).
- Δέρρη, Β. (2007). Η Φυσική Αγωγή στην αρχή του 21^{ου} αιώνα. Σκοποί, στόχοι και επιδιώξεις στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Χριστοδουλίδη.
- Κυργυρίδης, Π., Δέρρη, Β., & Κιουμουρτζόγλου, Ε. (2006). Παράγοντες που Συμβάλλουν στην Αποτελεσματική Διδασκαλία της Φυσικής Αγωγής: Ανασκοπική Μελέτη. *Αναζητήσεις στη Φυσική Αγωγή & τον Αθλητισμό*, 4, 409 – 419.
- Παπαμίχου, Α. & Δέρρη, Β. (2017). Η κ. Υπευθυνότητα και ο κ. Σεβασμός παίζουν μαζί μας: Ένα πρόγραμμα για την υπεράσπιση των δικαιωμάτων όλων των παιδιών στη Φυσική Αγωγή. *Εκηβόλος*, 12, 8-16.
- Πρόγραμμα Καλλιπάτειρα
http://lab.pe.uth.gr/psych/index.php?option=com_content&view=article&id=105&Itemid=256&lang=el

Υπεύθυνος έκδοσης: Ελληνική Ακαδημία Φυσικής Αγωγής, **Υπεύθυνη συντακτικής επιτροπής:** Όλγα Κούλη, **Επιμελητές έκδοσης:** Βάσω Ζήση, Βασίλης Γεροδήμος, Αντώνης Χατζηγεωργιάδης, Θανάσης Τσιόκανος, Αθανάσιος Τζιαμούρτας, Γιώργος Τζέτζης, Θωμάς Κουρτέσης, Ευάγγελος Αλμπανιδής, Κων/να Δίπλα. **Διαχείριση-επιμέλεια-στοιχειοθεσία:** Ευάγγελος Γαλάνης, Βασίλης Μπούγλας.

Editor -in- Chief: Hellenic Academy of Physical Education, **Head of the editorial board:** Olga Kouli, **Editorial Board:** Vaso Zissi, Vasilis Gerodimos, Antonis Chatzigeorgiadis, Thanassis Tsiokanos, Athanasios Jamurtas, Giorgos Tzetzis, Thomas Kourtessis, Evangelos Albanidis, Konstantina Dipla. **Editorial management:** Evangelos Galanis, Vasilis Bouglas.